

نگاه شیعه و وهابیون به توسل!

نگاه شیعه و وهابیون به توسل!

به نظر محمد بن عبدالوهاب مسلمان واقعی کسی است که نه تنها خود به اولیای الهی توسّل نجوید، بلکه باید از چنین افرادی براءت جوید و آنان را کافر بدانند. بر این اساس یکی از عقاید باطل وهابیون عدم جواز توسّل به رسول خدا(صلی الله علیه وآله)، اهل بیت آن حضرت و به طور کلی اولیای الهی است. در این نوشتار توسل از دیدگاه شیعه و وهابی بررسی می شود.

از بهانه هایی که توسط وهابیت مطرح و در سال های اخیر توسط آنان به شدت تبلیغ و ترویج می شود و از عقاید مسلم انحرافی آنان به شمار می آید، عدم جواز توسّل به رسول خدا(صلی الله علیه وآله)، اهل بیت آن حضرت و به طور کلی اولیای الهی است. آموزه های فرقه ی وهابی نه تنها توسّل به آن ذوات مقدس را جایز نمی داند، بلکه آن را شرک می شمرد، متوسّل را مشرک نامیده، و خونش را مباح می داند. (فراموش نکنیم که مسأله توسل را همه فرقه های اسلامی به جز فرقه وهابی قبول دارند.)

عقیده وهابیون درباره توسل

وهابیون درباره توسل چنان واکنشی از خود نشان می دهند، به طوری که در خطبه های نماز جمعه و غیر آن، پیوسته این نکته را تکرار می کنند که توسّل به رسول خدا(صلی الله علیه وآله) و اولیای الهی شرک است، سپس اضافه می کنند: « مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ » هر کس به خدا شرک ورزد، بهشت بر او حرام است. « 1

این نظریه را محمد بن عبدالوهاب بینان گذار فرقه وهابیت در عربستان به گونه ای واضح در کتاب خود آورده است. او به صراحت می گوید: « من عبدالله لילה و نهاراً ثمّ دعا نبياً او ولياً عند قبره، فقد اتّخذ إلهين اثنين ولم يشهد أن لا إله إلاّ الله؛ اگر کسی در تمام شب و روز خدا را عبادت کند، آنگاه نزد قبر پیامبر و یا ولی خدا، آنان را بخواند (و حاجتی بطلبد) در واقع دو معبود برای خود برگزیده، و گواهی نداده است که معبودی جز خدای یگانه نیست. « 2.

همچنین به نظر وی مسلمان واقعی کسی است که نه تنها خود به اولیای الهی توسّل نجوید، بلکه باید از چنین افرادی براءت جوید و آنان را کافر بدانند! وی می نویسد: « لا یصحّ دین الإسلام الاّ بالبراءة ممّن یتقرّب إلی الله بالصّلاه و تکفیرهم ؛ اسلام کسی پذیرفته نیست، مگر آنکه از کسانی که به واسطه صالحان به خدا تقرّب می جوید بیزاری جسته و آنان را کافر بشمارد. « 3 از این رو، محمد بن عبدالوهاب ریختن خون این افراد را مباح می شمارد و بیان می کند: « إجماع المذاهب کلّهم علی أنّ من جعل بینة و بین الله وسائط یدعوهم أنّه کافر مرتدّ حلال المال والدّم ؛ همه مذاهب اجماع دارند! بر اینکه هر کس بین خود و خداوند واسطه ای قرار دهد و آنان را بخواند، کافر و مرتدّ است و مال و خونش حلال است. « 4

شرک را به چه کسی نسبت می دهند؛ شیعه یا اهل کتاب؟!

بعضی از مفتیان سعودی در حالی که ازدواج با زنان اهل کتاب را مجاز می داند 5، ازدواج با شیعیان را مجاز نمی داند و در علّت آن آورده اند: «لأنّ المعروف عن الشیعة دعاء أهل البيت و الاستغاثة بهم و ذلک شرک أكبر؛ زیرا که شیعه اهل بیت را می خواند و به آنان توسّل می جوید

و این بزرگ ترین شرک است. «6
این در حالی است که مسیحیان رسماً قائل به تثلیث یعنی خدایان سه گانه « اب و ابن و روح القدس » هستند.

در استفتای دیگری نوشته اند: « إذا كان الواقع كما ذكرت من دعائهم علياً والحسن و الحسين و نحوه فهم مشركون شركاً أكبر يخرج من ملّة الاسلام فلا يحلّ أن نزوّجهم المسلمات، و لا يحلّ لنا أن نتزوّج من نسائهم و لا يحلّ لنا ان نأكل من ذبائحهم؛ اگر - آن گونه که گفته می شود - آنان علی و حسن و حسین را بخوانند (مثلاً یا علی و یا حسن و یا حسین بگویند) مشرکند و از ملّت و آئین اسلام خارج می شوند و ازدواج با آنان حرام است، نه می توان به آنان زن داد و نه از آنان زن گرفت و ذبیحه آنان نیز حلال نیست. « 7

بنابراین، وهابیون توسّل را شرک می دانند و هر کس به اولیای الهی متوسّل شود را مشرک می شمارند و ازدواج با آنان را جایز نمی دانند و ذبیحه آنان را نیز حلال نمی شمارند. و اگر آنان، هنگامی که (با گناه و نافرمانی) به خود ستم می کردند، به نزد تو می آمدند و از خدا طلب آمرزش می کردند و پیامبر هم برای آنها استغفار می کرد، خدا را توبه پذیر و مهربان می یافتند

همه ی فرق جز، وهابیون مشرکند!

می دانیم سایر فرقه های اسلامی نیز به بزرگان دین متوسل می شوند و زیارتگاه های آنها در شهرهای مختلف گواه این مدّعاست و لابد همه آنها کافر و مشرکند و خون و اموالشان حلال است و از اینجاست که سرچشمه ترورها، کشتارها و خونریزی های بی حساب آنها روشن می شود!

معنای توسّل چیست؟

لغوی مشهور، خلیل بن احمد می گوید: « وسّلتُ الی ربّی وسیلةً ای عملتُ عملاً أتقرّب به إلیه وتوسّلتُ إلی فلان بكتاب او قرابةً ای تقرّبتُ به إلیه ; به سوی پروردگارم وسیله ای جستم یعنی عملی را انجام دادم که با آن به او تقرّب جستم و نزدیک شدم. وقتی می گویم: به فلانی با کتابی و یا به سبب خویشاوندی توسّل پیدا کردم، یعنی به آن وسیله به او نزدیک شدم و تقرّب یافتم. « 8

لغوی دیگر ابن منظور نیز می نویسد: « توسّل إلیه بوسيلة إذا تقرّب إلیه بعمل ; به سوی او با وسیله ای توسّل جست، یعنی با انجام عملی به او نزدیک شد. « سپس وی از جوهری نقل می کند که: « الوسيلة ما يتقرّب به إلی الغير؛ وسیله آن چیزی است که به وسیله آن به دیگری تقرّب جسته می شود. « 9
بنابراین، توسّل به معنای استفاده از چیزی برای تقرّب به دیگری است و توسّل به پروردگار نیز به معنای استفاده از اموری مشروع برای تقرّب به پروردگار است که با انجام کارهای نیک به او تقرّب می جوئیم.

توسّل به اولیای الهی به چه معنا است؟

توسّل به اولیای الهی به معنای شفیع قرار دادن آنها نزد خداست، « در واقع ماهیت توسّل با ماهیت طلب شفاعت یکی است... آنها (اولیای الهی) در پیشگاه خدا برای کسی که به آنها متوسّل شده، شفاعت می کنند. «10

البته روشن است که توسّل به اولیای الهی به معنای مستقل دانستن آنها در تأثیر و رفع مشکلات نیست ; بلکه از آنها به سبب آبرومندی و بندگی شایسته نزد خداوند، می خواهیم تا از خداوند طلب کنند تا مثلاً مشکل ما را مرتفع سازد و یا گناهان ما را بیامرزد و گاه از خود آنان

می خواهیم باذن الله و با اجازه تکوینی پروردگار مشکلی را از ما مرتفع سازد.

برداشت نادرست از توسل!

اما آنچه که نادرست است آن است که کسی اولیای الهی را مستقل در تأثیر و تصرف بداند و آنان را در عرض پروردگار رافع مشکلات و برآوردنده حاجات بدون کمک خواستن از خداوند بشمارد.

ریشه قرآنی توسل

توسل به اولیای الهی دو گونه است؛ گاه از خود آنان کمک خواسته می شود که با اذن الهی رفع مشکل کنند.

گاه نیز از آنان می خواهیم که واسطه بین ما و خدا شده، تا خداوند مشکل ما را رفع کند؛ و این هر دو نحوه توسل ریشه قرآنی دارد.

« وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ يَأْذِنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا يَأْذِنِي وَتُبْرَأُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ يَأْذِنِي وَإِذْ تُخْرَجُ الْمَوْتَى يَأْذِنِي ; و با اذن من، از گل چیزی به صورت پرنده می ساختی و در آن می دمیدی و به اذن من پرنده ای می شد و کور مادرزاد و مبتلا به بیماری پیسی را به اذن من شفا می دادیومردگان را به اذن من زنده می کردی»

اولیای الهی با اذن خداوند رفع مشکل می کنند!

طبیعی است که هر فرد مسلمان زمانی می تواند یکی از اولیای الهی را واسطه قرار دهد و یا از وی در دشواری ها کمک بخواهد که خداوند چنین اذنی را به او داده باشد، وگرنه این کمک خواستن معنا و جایگاهی نخواهد داشت؛ در واقع مشروعیت این عمل، متوقف بر اذن خداوند است.

در قرآن کریم درباره حضرت عیسی(علیه السلام) آمده است که آن حضرت با اذن الهی مشکلاتی را مرتفع می ساخت، بیمارانی را شفا می داد و حتی مردگانی را زنده می کرد؛ در آیه 110 سوره مائده خداوند خطاب به حضرت عیسی (علیه السلام) می فرماید: « وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ يَأْذِنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا يَأْذِنِي وَتُبْرَأُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ يَأْذِنِي وَإِذْ تُخْرَجُ الْمَوْتَى يَأْذِنِي ; و با اذن من، از گل چیزی به صورت پرنده می ساختی و در آن می دمیدی و به اذن من پرنده ای می شد و کور مادرزاد و مبتلا به بیماری پیسی را به اذن من شفا می دادیومردگان را به اذن من زنده می کردی. »

نکته اینکه، آن حضرت اعلام می کند که من با اذن خداوند این امور را انجام می دهم.

درخواست از اولیای الهی برای دعا و طلب مغفرت از خداوند!

نوع دیگر توسل به اولیای الهی آن است که انسان از آنان بخواهد که برای او نزد خداوند دعا و یا استغفار نمایند و از خداوند بخواهند که گنااهش را ببامزد. این نوع خواستن نیز در قرآن مطرح شده است؛

1- بنی اسرائیل هنگامی که در بیابان گرفتار بودند، خطاب به موسی گفتند: « يَا مُوسَى لَنْ نَصِيرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنبتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا وَبَصَلِهَا ; ای موسی، هرگز حاضر نیستیم به یک نوع غذا اکتفا کنیم، از خدای خود بخواه که از

آنچه از زمین می روید، از سبزیجات، خیار، سیر، عدس و پیاز برای ما برویاند. »11

بنی اسرائیل از آن حضرت می خواهند که در پیشگاه خدا دعا کند، تا با رویاندن سبزیهای متنوع، مشکل آنها را برطرف سازد. 12

2- هنگامی که فرزندان حضرت یعقوب(علیه السلام) به خطای خویش پی بردند، خطاب به آن حضرت گفتند: « يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ; ای پدر! از خدا آمرزش گناهان ما را

بخواه، که ما خطاکار بودیم. «

حضرت یعقوب (علیه السلام) نیز در پاسخ درخواست آنان گفت: «سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ»؛ به زودی برای شما از پروردگارم آمرزش می طلبم که او آمرزنده و مهربان است. « 13

بنابراین، گناهکاران می توانند از اولیای الهی درخواست کنند تا برای آنها از خداوند طلب مغفرت نمایند.

3- خداوند به افرادی که گناه کرده اند می گوید اگر نزد رسول خدا (صلی الله علیه وآله) بروند و علاوه بر استغفار از گناهان خویش، از آن حضرت نیز بخواهند برای آنان استغفار کند خداوند آنها را خواهد بخشید؛ «وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا»؛ و اگر آنان، هنگامی که (با گناه و نافرمانی) به خود ستم می کردند، به نزد تو می آمدند و از خدا طلب آمرزش می کردند و پیامبر هم برای آنها استغفار می کرد، خدا را توبه پذیر و مهربان می یافتند. « 14

بنابراین، یکی از راههای بخشش گناهان، درخواست از رسول خدا (صلی الله علیه وآله)، برای استغفار است که مورد سفارش خداوند قرار گرفته است.

پی نوشت ها

1- مائده، آیه 72

2- مجموعه مؤلفات شیخ محمد بن عبدالوهاب، ج 6، ص 146

3- همان

4- همان مدرک، ص 147، 213، 227، 232، 242. ذکر این نکته ضروری است که ادعای اجماع مذاهب صحیح نمی باشد.

5- يجوز للمسلم ان يتزوج كتابية - يهودية أو نصرانية - اذا كانت محصنة وهي الحرّة العفيفة؛ ازدواج مرد مسلمان با زن یهودی یا مسیحی - اگر عقیف باشد - جایز است. (فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة و الافتاء، ج 18، ص 315.)

6- همان مدرک، ص 299 و 313

7- همان مدرک، ج 3، ص 373

8- کتاب العین، واژه وسل

9- لسان العرب، واژه وسل

10- شیعه پاسخ می گوید اثر آیت الله العظمی مکارم شیرازی، ص 233 - 234

11- بقره، آیه 61

12- آن حضرت در پاسخ به آنها نفرمود که این عملتان شرک آمیز است، بلکه فرمود: «آیا غذای پست تر را به جای غذای بهتر انتخاب می کنید؟». آنگاه ادامه داد: «اکنون که چنین می خواهید بکشید از این بیابان در شهری فرود آید، که هر چه می خواهید در آنجا برای شما وجود دارد. «

13- یوسف، آیه 97 و 98

14- نساء، آیه 64